

BESCHERMING VAN MOLLUSKEN IN BELGIË, STAND VAN ZAKEN

door

Dirk Wouters

Over de noodzaak om bepaalde molluskensoorten al of niet wettelijk te beschermen lopen de meningen nogal vaak uiteen, ook in malacologische kringen. Dat de huidige wetgeving niet aan de realiteit 'in het veld' beantwoordt, zal allicht niemand betwisten. Hoe is de situatie vandaag in België?

Sinds de invoering van de Wet op Natuurbehoud van 12 juli 1973 werden twee wetten gestemd die op mollusken betrekking hebben. De eerste is een Koninklijk Besluit van 22/9/1980 "houdende maatregelen, van toepassing in het Vlaamse Gewest, ter bescherming van bepaalde in het wild levende inheemse diersoorten, die niet onder toepassing vallen van de wetten en besluiten op de jacht, de riviervisserij en de vogelbescherming" (Belg. Staatsblad 31/10/1980). Artikel 4 van dit Besluit stelt: "Het is verboden de Wijngaardslak (*Helix pomatia* L.) te vangen voor consumptie en voor welke andere doeleinden ook". Deze wet werd op 21/2/1984 gevolgd door een Ministeriële Besluit van de Waalse Gewest-executieve "betreffende de bescherming van de eetbare inlandse huisjesslakken". Met dit M.B. verkregen zowel de Segrijnslak (*Helix aspersa* Müller) als de Wijngaardslak (*Helix pomatia* L.) een gedeeltelijke bescherming in Wallonië. Gedeeltelijk inderdaad, want beide soorten mogen nog wel gevangen worden tussen 1 augustus en 30 september (zij het dan alleen voor volwassen exemplaren, met een diameter van respectievelijk 25 mm. (*H. aspersa*) en 30 mm. (*H. pomatia*)). Artikel 5 van dit M.B. verbiedt bovendien de introductie van 4 niet-inheemse slakkensoorten, meer bepaald van *Helix lucorum* (L.), *Helix adanensis* (Kobelt), *Helix cincta* (Müller) en *Achatina fulica* (L.).

De algehele bescherming van de Wijngaardslak in Vlaanderen is zeker terecht, gezien *H. pomatia* vrijwel nog alleen op enkele plaatsen in Limburg voorkomt. Of *H. pomatia* en zeker *H. aspersa* in Wallonië werkelijk bedreigd zijn, is betwistbaar. Beide soorten komen er immers nog vrij algemeen voor, al werd er hier en daar wel een achteruitgang waargenomen.

Van meer realiteitszin getuigt het Instituut voor Natuurbehoud (Hasselt) dat in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap twee ontwerprijsten van speciale beschermingszones voor het Vlaams Gewest opstelde in de uitvoering van de Europese Habitat-Richtlijn (92/43/EEG). In de soortentijst van prioritair te beschermen diersoorten die in de voorgestelde te beschermen habitats voorkomen, prijken 4 molluskensoorten.

De eerste is de Nauwe korfslak (*Vertigo angustior* Jeffreys). *V. angustior* gaat zoals overal elders in Europa, sterk achteruit in België. Ze werd recent alleen nog in Velm (nabij Sint-Truiden) levend aangetroffen. Haast vanzelfsprekend zou ik zeggen komt ook de Zeggekorfslak (*Vertigo moulinsiana* Dupuy) op de lijst voor. Ze zou nog enkel levend voorkomen in Velm (Sint-Truiden), in de 'Doodde Bemde' de Neerijse en in het natuurreserveaat 'Stadswallen van Damme'.

Verder vinden we nog 2 soorten zoetwatermossels op de lijst: de Bataafse stroommossel (*Unio crassus* Retzius), welke overigens recent niet meer levend werd aangetroffen in Vlaanderen, en de Rivierparelmossel (*Margaritifera margaritifera* L.). De status van laatstgenoemde soort is erg onzeker; vóór 1960 kwam *M. margaritifera* nog wel verspreid voor in de Ardennen. De 4 door het Instituut voor Natuurbehoud voorgestelde soorten komen ook voor op de lijst van de bedreigde Europese niet-marine mollusken (Wells, S.M. & Chatfield, J.E., 1992) en op de I.U.C.N. Red List (1990).

Een ander toch ook belangrijke wet is het Ministeriële Besluit van de Vlaamse Executieve d.d 27/4/1993 betreffende de introductie in de natuur van niet-inheemse diersoorten. Deze wet houdt o.m. in dat alle experimenten met het invoeren en uitzetten van uitheemse landslakkensoorten voortaan verboden zijn. In het verleden (en zeker in de vorige eeuw) werden immers diverse soorten landslakken uit het mediterrane gebied in België uitgezet, wat o.m. geleid heeft tot een faunavervalsing aan de Belgische kust (invoering van *Theba pisana* en andere helicionen).

De laatste tijd wordt ook door bepaalde ambtenaren van het Bestuur voor Monumenten en Landschappen (die Ministeriële Besluiten opmaken voor de bescherming van landschappen) meer aandacht besteed aan het voorkomen van ongewervelden. Zo werd bijv. de zg. 'Antitankgracht' tussen Antwerpen en Ranst (M.B. d.d 30/10 1993) als landschap beschermd o.m. wegens het voorkomen van een rijke molluskenfauna.

In tal van Europese landen werden of worden Rode Lijsten opgesteld van bedreigde molluskensoorten. In België is dit momenteel nog niet het geval. Wel worden er door het Instituut voor Natuurbehoud momenteel lijsten uitgewerkt voor bepaalde invertebraten-groepen, maar nog niet voor mollusken. De reden hiervoor is eenvoudig: het Instituut beschikt niet over biologen met een malacologische kennis (aldus mensen van het Instituut zelf).

Er is nochtans nood aan zulk een Rode Lijst: tientallen molluskensoorten worden immers met uitroeiing bedreigd: in België 25 á 50 %?), hoofdzakelijk door de verdroging en verzuring van de bodem, maar ook door de bouwwoede in bepaalde localiteiten.

Summary

Only two species of landmolluscs are protected by law in Belgium: *Helix pomatia* (in the whole country) and *Helix aspersa* (only in Wallonia). In accordance with the Habitat Directive of the E.C., 4 species are proposed for special protection by the Institute for Nature Conservancy: *Vertigo angustior*, *Vertigo moulinsiana*, *Unio crassus* and *Margaritifera margaritifera*. In order to protect the indigenous fauna, a law was voted in 1993 to prohibit the introduction of foreign species. Although a Red List of endangered Belgian molluscs would be welcome, the draw up of such a list is not yet for tomorrow.

Literatuur

- Collins, N.M. & Wells, S.M., 1987. Invertebrates in need of special protection in Europe. Council of Europe, Strasbourg, : 1-162
- Wilde, J.J. de, Marquet, R. Van Goethem, J.L., 1986. Voorlopige Atlas van de landslakken in België. Kon. Belg. Instit.v. Natuurwetenschappen, Brussel: 1-285
- Herm, M. & Kuijken, E., 1994. Tweede ontwerprijst van speciale beschermingszones voor het Vlaamse Gewest, in uitvoering van de Habitat richtlijn 92/43 EEG, Instituut voor Natuurbehoud, Haselt: 1-42
- Marquet, R., 1982. Studie over de verspreiding en de ecologie van de Belgische landmollusken. Doctoraatsverhandeling. Univ. Instelling Antwerpen: 1-567
- Bruggen, A.C. van, 1994. Enige beschouwingen over diversiteit en bescherming van de weekdieren. De Strandvlo, 14 (2): 58-53.
- Wells, S.M. & Chatfield, J.E., 1992. Threatened non-marine molluscs of Europe. Nature and environment no. 64. Council of Europe, Strasbourg: 1-163.
- Wouters, D., 1994. Vers une resurrection de *Vertigo angustior* (Jeffreys) et de *Vertigo moulinsiana* (Dupuy) en Flandre? Arion, vol. 19,3 : 55.

Adres van de schrijver:
Balansstraat 167, bus 4
B-2018 Antwerpen